

Päivi Uro / Piia Karjalainen

OPASTE

Ryhmänhallinta ja myönteinen käyttäytymisen tukeminen yläkoulussa

– Työkirja

Sosiaali- ja
terveysministeriön
RAHOITTAMA

Kirjoittajat: Päivi Uro ja Piia Karjalainen

Taitto: Tiina Kuoppala, Graforma

Kuviot: Itla

Saavutettavuus: Kuvioden datat voi pyytää saavutettavassa muodossa osoitteesta info@itla.fi

ISBN 978-952-7458-36-5

ISSN 2954-2855

Itlan oppaat ja käsikirjat 2025:3

Esipuhe

Tervetuloa yläkoulun henkilöstölle suunnattuun ryhmänhallinnan ja myönteisen käyttäytymisen tukemisen koulutukseen!

Koulutus koostuu kuudesta lähikoulutuspäivästä, jotka toteutetaan 3–4 viikon välein. Koulutuskertojen välillä on työssäoppimistehtäviä.

Koulutuksen jälkeen yhteisössä

- on luotu hyvinvointia ja toimintakulttuuria edistävät yhteiset sopimukset, jotka perustuvat todettuihin tarpeisiin
- on yhteinen kieli ja ymmärrys tavoista, joilla toimia haastavissa tilanteissa sekä monialaisen yhteistyön keinoista
- kaikki yhteisön aikuiset toimivat samalla tavalla samankaltaisissa tilanteissa, erityisesti silloin, jos puuttumista ei-toivottuun käyttäytymiseen tarvitaan

Koulutuksen jälkeen ammattilainen

- tunnistaa ja löytää omat vahvuutensa myönteisen vuorovaikutuksen rakentamiseen
- tiedostaa keskeiset keinot ja toimintamallit ryhmänhallintaan ja myönteiseen käyttäytymisen tukemiseen sekä toimintamallin tilanteeseen, jossa käyttäytymisellään reagoivan nuoren tuen tarve vaatii monialaista yhteistyötä
- ymmärtää paremmin nuoren kehitystason erityispiirteitä ja yhteisöllisyyden sekä aikuisten välisen yhteistyön ja samanmielisyyden tärkeyden erityisesti käyttäytymisellään reagoivien nuorten tukemisessa
- osaa entistä paremmin luoda toimintaansa toivottua käyttäytymistä tukevia rakenteita, edistää yhteisiä toimintamalleja omassa työyhteisössään sekä soveltaa oppimaansa päivittäisessä luokka- ja muussa työskentelyssä

Koulutuksen sisällöt perustuvat tutkitusti vaikuttaviksi todettuihin tapoihin edistää toivottua käyttäytymistä koulu yhteisössä.

Koulutuskertojen sisällöt:

Koulutuskerta 1: Psykososiaalinen oppimisympäristö 1: Ilmapiiri ja vuorovaikutus

Koulutuskerta 2: Psykososiaalinen oppimisympäristö 2: Toivotun käyttäytymisen tukeminen

Koulutuskerta 3: Fyysinen ja pedagoginen oppimisympäristö

Koulutuskerta 4: Käyttäytymisen vahvennettu tuki

Koulutuskerta 5: Ryhmän myönteisen käyttäytymisen tukeminen

Koulutuskerta 6: Yhteistyö oppilaan hyvinvoinnin ja oppimisen tukena

Kädessäsi oleva materiaali toimii koulutuksessa työkirjana ja muistiinpanojasi varten. Muistatathan pitää työkirjan aina mukanas!

Antoisia koulutushetkiä, oppimisen ja oivaltamisen iloa!

Sisällys

Esipuhe	1
Koulutuskerta 1. Psykososiaalinen oppimisympäristö 1: Ilmapiiri ja vuorovaikutus	4
Haastavaksi koetut tilanteet koulussa	5
Minä opettajana/koulun aikuisena	6
Koulun aikuiset käyttäytymisen tukijoina	7
Kuuntelemisen taito vuorovaikutuksessa	8
Minä vuorovaikuttajana	9
Vuorovaikutus myönteisen suhteen luomisen pohjana	10
Aikuisen ja oppilaan välinen myönteinen vuorovaikutus	11
Aikuisten välinen myönteinen vuorovaikutus	12
Sosioemotionaaliset taidot ja niiden opettaminen	13
Oppilaiden välisen vuorovaikutuksen vahvistaminen	14
Osallisuus ja yhteisöllisyys toivottua käyttäytymistä tukemassa	15
VÄLITEHTÄVÄ	16
MUISTIINPANOT	17
Myönteisen käyttäytymisen tuen vaikutukset	19
Koulutuskerta 2. Psykososiaalinen oppimisympäristö 2: Toivotun käyttäytymisen tukeminen	20
Toivotun käyttäytymisen määrittely	21
Katse käyttäytymisen taakse	22
Toivotun käyttäytymisen tukemisen keinoja	23
Toivotun käyttäytymisen vahvistaminen huomaamalla ja sanoittamalla	24
Toivotun käyttäytymisen vahvistaminen täsmäkehuilla	25
Yhteiset säännöt ja käyttäytymisodotukset	26
Yhteiset säännöt ja käyttäytymisodotukset	27
Yhteiset säännöt ja käyttäytymisodotukset	28
VÄLITEHTÄVÄ	29
MUISTIINPANOT	30
Koulutuskerta 3. Pedagoginen ja fyysinen oppimisympäristö	32
Pedagoginen ja fyysinen oppimisympäristö	33
Pedagoginen oppimisympäristö – ohjeiden antaminen	34
Rakentava ohjaava ja korjaava palaute	35
Sopivan tasoiset tehtävät ja valinnan mahdollisuudet	36
Sopivan tasoiset tehtävät ja valinnan mahdollisuudet	37
Sopivan tasoiset tehtävät ja valinnan mahdollisuudet	38
Kuormituksen ja stressin hallinta	39
Aistiystävällisyys ja istumajärjestys	40
Aikataulut ja rutiinit	41
Ennakointi ja tilajärjestelyt	42
VÄLITEHTÄVÄ	43
MUISTIINPANOT	44

Koulutuskerta 4. Käyttäytymisen vahvennettu tuki	46
Taitopuute haastavan käyttäytymisen taustalla	47
Katse käyttäytymisen taakse	48
Oppilaan tunteet ja tarpeet haastavan käyttäytymisen taustalla	49
Aikuisen omien tunteiden ja ajatusten vaikutus käyttäytymiseen	50
Tunteiden ja tilanteen kehityskulku	51
Aikuisen toiminnan vaikutus oppilaan käyttäytymiseen	52
Toimi näin haastavassa tilanteessa	53
Oppilaan ongelmanratkaisutaitojen vahvistaminen	54
Yhteisen ymmärryksen rakentaminen seuraamuksista	55
Yhteisen ymmärryksen rakentaminen seuraamuksista	56
VÄLITEHTÄVÄ	57
MUISTIINPANOT	58
Käyttäytymisen tuen tarkistuslista	60
Koulutuskerta 5. Ryhmän myönteisen käyttäytymisen tukeminen	72
Ryhmää tukevat keinot	73
Motivointiohjelman käyttö	74
Toivotun käyttäytymisen konkreettinen määrittely	75
Ryhmäkohtainen motivointiohjelma	76
VÄLITEHTÄVÄ	79
MUISTIINPANOT	80
Koulutuskerta 6. Yhteistyö oppilaan hyvinvoinnin ja oppimisen tukena	82
Yhteisöllinen myönteinen käyttäytymisen tuki	83
Heikot signaalit ja huolen merkit	84
Käyttäytymisen vahvuus- ja tavoitetyöskentely	85
Huolen herääminen ja yhteistyön tiivistäminen	86
Pedagoginen kirjaaminen käyttäytymisen tukemisen työkaluna	87
Koulun aikuisten välinen tiedonkulku	88
Yhteistyön haasteet ja mahdollisuudet	89
Yhteistyön haasteet ja mahdollisuudet	90
Koulutuskokonaisuuden koonti	91
MUISTIINPANOT	92

Koulutuskerta 1.

Psykososiaalinen oppimisympäristö 1: Ilmapiiri ja vuorovaikutus

TAVOITE: Syventää ymmärrystä kohtaamisen ja välittävän vuorovaikutuksen merkityksestä oppimisen ja hyvinvoinnin pohjana sekä oppia lisää keinoja parantaa kohtaamista ja vuorovaikutusta jakamalla toimivia käytänteitä ja kokemuksia.

Haastavaksi koetut tilanteet koulussa

1. Minkälaisia haastavia tilanteita on koulun arjessa?

2. Mistä nämä tilanteet voivat johtua?

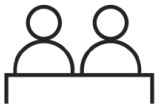
3. Mitkä ovat vahvuuksiasi haastavissa tilanteissa?

4. Minkälaisiin asioihin toivoisit tukea?

Minä opettajana/koulun aikuisena

1. Miksi haluat olla opettaja/ammattilainen koulussa?
2. Minkälainen on mielestäsi riittävän hyvä opettaja/koulun ammattilainen?
3. Minkälainen opettaja/koulun aikuinen haluaisit olla?
4. Mikä estää sinua olemasta sellainen opettaja/koulun aikuinen kuin haluaisit olla?
5. Mikä antaa voimia ja energiaa koulussa työskentelyyn?
6. Mikä auttaa sinua palautumaan?
7. Mistä saat tukea, kun sitä tarvitset?
8. Minkälaisiin asioihin toivoisit tukea?

Koulun aikuiset käyttäytymisen tukijoina

1. Mitä kasvatuksellisia tehtäviä sinulla on koulun aikuisena?

Hyödyt

Esteet

2. Miten pystyt sovittamaan ajallisesti yhteen opetus- ja kasvatustehtävät?

Kuuntelemisen taito vuorovaikutuksessa

1. Rastita seuraavista ne asiat, jotka ovat mielestäsi hyvän kuuntelijan taitoja.
2. Merkitse ympyrällä listasta kolme asiaa, joita yleensä teet, kun kuuntelet muita.
3. Merkitse sydän kolmen sellaisen asian viereen, joihin haluat kiinnittää huomiota jatkossa.

☐	☐	☐	Laitan ylimääräiset laitteet pois käsistäni.
☐	☐	☐	Hoputan, ja kerron, että minulla on kiire.
☐	☐	☐	Jaan yksinomaan omia kokemuksiani.
☐	☐	☐	Kysyn lisää ja osoitan kiinnostusta.
☐	☐	☐	Vilkuilen kelloa tai puhelinta.
☐	☐	☐	Nyökkäilen ja osoitan keskittyväni.
☐	☐	☐	Varmistan toistamalla puhutun, että olen ymmärtänyt oikein.
☐	☐	☐	Keskeytän ja puhun päälle, koska arvaan jo ennalta mitä toinen sanoo.
☐	☐	☐	Teen muita hommia samalla.
☐	☐	☐	Neuvon ja kerron, miten olisi pitänyt tehdä.
☐	☐	☐	Jaa innokkaasti omia kokemuksiani.
☐	☐	☐	Keskityn siihen, mitä toinen sanoo.
☐	☐	☐	Kerron, että itselleni tai jollekin tutulleni on käynyt paljon pahemmin.

(Mukaihen: Avola ym. 2022. *Hyvinvointitaitojen kukoistava tehtäväkirja*.)

Minä vuorovaikuttajana

Miten arvioisit itseäsi itsesi ja nuoren välisessä vuorovaikutustilanteessa?

Laita rasti janalle.

1 = en vielä onnistu kovin hyvin, 5 = onnistun tässä erinomaisesti

Pystyn kohtaamaan kaikki ilman ennakkoluuloja.	1	2	3	4	5
Kykenen tarvittaessa muokkaamaan ennakkokäsityksiäni oppilaasta.	1	2	3	4	5
Pyrin rakentamaan ratkaisukeskeistä keskustelua.	1	2	3	4	5
Tiedostan, ettei oppilaan taitotasoa voi perustaa ikään tai ulkoiseen olemukseen.	1	2	3	4	5
Uskallan ottaa vaikeitakin aiheita rohkeasti ja sensitiivisesti puheeksi oppilaan kanssa.	1	2	3	4	5
Pystyn hallitsemaan tunteeni haastavissa kohtaamistilanteissa, vaikka oppilas provosoisi käyttäytymisellään.	1	2	3	4	5
Huolehdin voimavaroistani, jotta minulla on jaksamista kohdata oppilaita myönteisellä tavalla.	1	2	3	4	5
Tiedostan, että oppilaan haastava käytös johtuu taitopuutteista.	1	2	3	4	5
Huomaan hyvän ja muistan kehua usein.	1	2	3	4	5
Sanallinen ja sanaton viestintäni on yhdenmukaista.	1	2	3	4	5
Kunnioitan jokaisen oppilaan ainutlaatuisuutta ja yksilöllisyyttä.	1	2	3	4	5
Käytän käsitteitä ja puhetapoja, jotka ottavat huomioon moninaisuuden.	1	2	3	4	5
Pystyn kunnioittamaan oppilaan ajatuksia ja kokemuksia, enkä vähättele niitä esimerkiksi iän vuoksi.	1	2	3	4	5
Pyrin vahvistamaan oppilaan toivottua käyttäytymistä myönteisellä ohjauksella ja palautteella.	1	2	3	4	5
Pysähdyn päivittäin kuuntelemaan oppilaita kiireettömästi.	1	2	3	4	5
Kysyn oppilailta palautetta toiminnastani.	1	2	3	4	5

Vuorovaikutus myönteisen suhteen luomisen pohjana

1. Miksi on tärkeää rakentaa hyvää vuorovaikutusta?

2. Mikä voi olla esteenä hyvän vuorovaikutuksen rakentamiselle?

3. Minkälaisia työhön liittyviä vuorovaikutusrooleja sinulla on päivän aikana?

Aikuisen ja oppilaan välinen myönteinen vuorovaikutus

1. Miten koulun aikuiset voivat edistää hyvää vuorovaikutusta oppilaiden kanssa ja voittaa mahdolliset esteet?

2. Miten rakennetaan ja ylläpidetään vuorovaikutusta oppilaiden kanssa?
(Konkreettisia keinoja)

Sosioemotionaaliset taidot ja niiden opettaminen

1. Numeroi taulukkoon yläkoululaisen viisi tärkeintä sosioemotionaalista taitoa.

Sosioemotionaalisten taitojen viisijako (CASEL)	Esimerkkejä osataidoista	
Tietoisuus itsestä (ajatukset, tunteet, tarpeet, arvot)	Omien tunteiden tunnistaminen	
	Ymmärrys tunteiden yhteydestä ajatuksiin ja käyttäytymiseen	
	Itsetuntemus, esim. vahvuudet, kehityskohteet	
	Itsensä hyväksyminen	
Itsesäätely	Tunteiden säätely	
	Stressitekijöiden ja kuormittumisen tunnistaminen sekä niiden säätely	
	Tarkkaavuuden suuntaaminen ja säätely	
	Tavoitteiden asettaminen ja saavuttaminen	
Tietoisuus toisista (ajatukset, tunteet, tarpeet)	Muiden tunteiden tunnistaminen	
	Toisten näkökulman tunnistaminen ja huomioiminen	
	Empatia ja myötätuntotaidot	
	Moninaisuuden huomioiminen	
Sosiaaliset taidot	Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ylläpitäminen	
	Toiminnan muokkaaminen tilanteen vaatimusten mukaan	
	Avun pyytäminen ja tarjoaminen	
	Kyky pitää puoliaan sekä ilmaista mielipiteensä ja tarpeensa	
Ongelmanratkaisutaidot	Ongelmatilanteiden tunnistaminen	
	Erilaisten ratkaisumahdollisuuksien tunnistaminen	
	Ratkaisujen arvioiminen ja valintojen tekeminen	
	Seurausten ymmärtäminen ja onnistumisen arvioiminen	

2. Miten sosioemotionaalisia taitoja voidaan kouluarjessa tehokkaimmin opettaa, tukea ja vahvistaa

a) koko kouluyhteisössä?

b) osana oman oppiaineen opetusta tai muuten omaa työtä?

Oppilaiden välisen vuorovaikutuksen vahvistaminen

1. Mikä merkitys ryhmäytymisellä on oppilaan hyvinvoinnin, turvallisuuden kokemuksen ja ilmapiirin kannalta?
2. Millä keinoin voit omassa työssäsi tukea oppilaiden ryhmäytymistä?
3. Millä keinoin voidaan luoda ja vahvistaa ryhmähenkeä?
4. Millä keinoin voidaan ylläpitää ryhmähenkeä?

Halutessasi voit lukea lisää ilmapiirin ja ryhmään kuulumisen merkityksestä:

Osallisuus ja yhteisöllisyys toivottua käyttäytymistä tukemassa

1. Miten oppilaita voidaan sitouttaa oppimiseen ja koulukäyntiin?

2. Millä keinoin voisi lisätä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä koulussa/oppitunneilla?

3. Millä keinoin voisi lisätä vastuunantamista, oppilaiden vastuuntuntoa ja valinnanmahdollisuuksia koulussa/oppitunneilla?

VÄLITEHTÄVÄ

1. Tervehdi oppilaita enemmän kuin aikaisemmin, myös heitä, joita et itse opeta. Miten oppilaat reagoivat?
2. Pyri lisäämään tunneillasi oppilaiden keskinäistä sekä sinun ja oppilaiden välistä vuorovaikutusta. Valitse yksi tai kaksi sivuille 11 ja 14 kirjaamistasi keinoista.
3. Kysy joltakin opettamaltasi oppilasryhmältäsi:
 - Mihin asioihin oppilaat toivoisivat voivansa vaikuttaa?
 - Miten koulussa tai luokassa voitaisiin edistää oppilaiden välistä vuorovaikutusta ja ryhmäytymistä?
 - Miten koulussa voitaisiin edistää oppilaiden ja opettajien välistä vuorovaikutusta?
4. Lue Santiago-Rosario ym. (2023) artikkeli:

Onko myönteinen käyttäytymisen tuki näyttöön perustuva menetelmä?

Vastaa artikkelin perusteella työkirjan sivun 19 tehtäviin.

MUISTIINPANOT

- Myönteinen ilmapiiri rakentuu välttämisestä, kuulemisesta, kohtaamisesta ja aidosta kiinnostuksesta.

- Turvallinen ja kannustava ympäristö tukee hyvinvointia ja oppimista.

- Toimiva vuorovaikutussuhde on perusta, jolle hyvä ryhmänhallinta ja yhteistyö rakentuvat.

- Vuorovaikutustaitoja voidaan opettaa, harjoitella ja kehittää eri tilanteissa läpi elämän.

- Ryhmään kuuluminen on perustarve ja avaintekijä kouluun kiinnittymisessä.

Myönteisen käyttäytymisen tuen vaikutukset

Lue Santiago-Rosario ym. (2023) artikkeli: *Onko myönteinen käyttäytymisen tuki näyttöön perustuva menetelmä?* Vastaa artikkelin perusteella, ovatko seuraavat väitteet oikein vai väärin.

	oikein	väärin
1. Myönteisen käyttäytymisen tuen tavoitteena on lisätä koulujen myönteisyyttä sekä kasvattaa lasten ja nuorten sosiaalista, emotionaalista, käyttäytymisen ja mielen hyvinvointia.	☐	☐
2. Tutkimustulosten mukaan myönteinen käyttäytymisen tuki on näyttöön perustuva toimintamalli, jolla saadaan aikaan toivottuja tuloksia.	☐	☐
3. Tutkimukset osoittavat, että myönteinen käyttäytymisen tuki parantaa tunne- ja vuorovaikutus- sekä käyttäytymisen taitoja.	☐	☐
4. Tutkimukset osoittavat, että myönteinen käyttäytymisen tuki ei vähennä häiritsevää käyttäytymistä.	☐	☐
5. Tutkimukset osoittavat, että myönteinen käyttäytymisen tuki lisää opettajien käyttämien luokanhallintamenetelmien tehokkuutta.	☐	☐
6. Tutkimukset osoittavat, että myönteinen käyttäytymisen tuki parantaa kouluyhteisön hyvinvointia, turvallisuutta ja ilmapiiriä.	☐	☐
7. Myönteisen käyttäytymisen tuen vaikuttavuudesta ei juurikaan ole tehty tutkimuksia.	☐	☐
8. Myönteisellä käyttäytymisen tuella ei ole vaikutusta rangaistusten määrään.	☐	☐
9. Tutkimusten mukaan myönteinen käyttäytymisen tuki vähentää kiusaamista.	☐	☐
10. Tutkimusten mukaan myönteinen käyttäytymisen tuki vähentää asiatonta käyttäytymistä yläkoulussa ja toisella asteella.	☐	☐
11. Oppilaiden mielenterveyden ongelmia ja ulospäin suuntautuvia käyttäytymisen haasteita (esim. aggressiivinen käyttäytyminen) on raportoitu olevan vähemmän kouluissa, joissa on käytössä myönteinen käyttäytymisen tuki ja joissa systemaattisesti opetetaan sosioemotionaalisia taitoja.	☐	☐
12. Myönteisellä käyttäytymisen tuella ei ole vaikutusta aikuisten ryhmänhallintataitoihin, toimintaan tai ennakoivaan käyttäytymisen tukemiseen.	☐	☐

Koulutuskerta 2.

Psykososiaalinen oppimisympäristö 2: Toivotun käyttäytymisen tukeminen

TAVOITE: Tuntea paremmin ne keinot, joilla toivottua käyttäytymistä lisätään luokissa ja koko koulussa kiinnittämällä huomio siihen, mitä halutaan nähdä enemmän.

Toivotun käyttäytymisen määrittely

Jos yön aikana olisi tapahtunut ihme ja kaikki olisi niin hyvin kuin se ikinä voi olla, minkälaista toimintaa koulussa näkyisi?

Luokissa:

Käytävillä:

Ruokalassa:

Ulkona välituntialueella:

Toivotun käyttäytymisen tukemisen keinoja

1. Millä eri keinoilla voidaan tukea toivottua käyttäytymistä?

2. Käytävävalvonnassa osa oppilaista viivyttelee ja välttelee ulos menemistä. Näet muutaman oppilaan pukevan reippaasti ja suuntaavan käyttäytymisodotusten mukaisesti kohti uloskäyntiä. Kuinka saisit tämän toiminnan tarttumaan myös muihin?

Toivotun käyttäytymisen vahvistaminen huomaamalla ja sanoittamalla

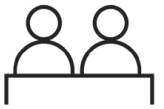
1. Mitkä ovat tehokkaan kehumisen keskeiset tekijät?

Mitä hyötyä kehumisesta on?

Mitä esteitä kehumiselle on?

2. Onko kehuminen mielestäsi helppoa vai vaikeaa? Miksi?

3. Mitä eri asioita voi koulun arjessa kehua?

Yhteiset säännöt ja käyttäytymisodotukset

Mitä hyötyä yhteisistä säännöistä on?

Mitä esteitä yhteisten sääntöjen luomiselle ja noudattamiselle on?

1. Mikä on mielestäsi sopiva määrä käyttäytymisodotuksia kerralla?

2. Miten käyttäytymisodotukset ja säännöt esitetään tehokkaimmin?

Yhteiset säännöt ja käyttäytymisodotukset

Nimetkää tärkeimpiä käyttäytymisodotuksia ja muodostakaa niistä toimintaohjeita tai sääntöjä oman koulunne eri tiloihin ja tilanteisiin (3–5/tila).

1. Luokissa:

2. Käytävillä:

3. Ruokalassa:

4. Ulkona välituntialueella:

Yhteiset säännöt ja käyttäytymisodotukset

1. Miten oppilaat ja huoltajat otetaan mukaan käyttäytymisodotusten luomiseen?
(Konkreettisia keinoja.)

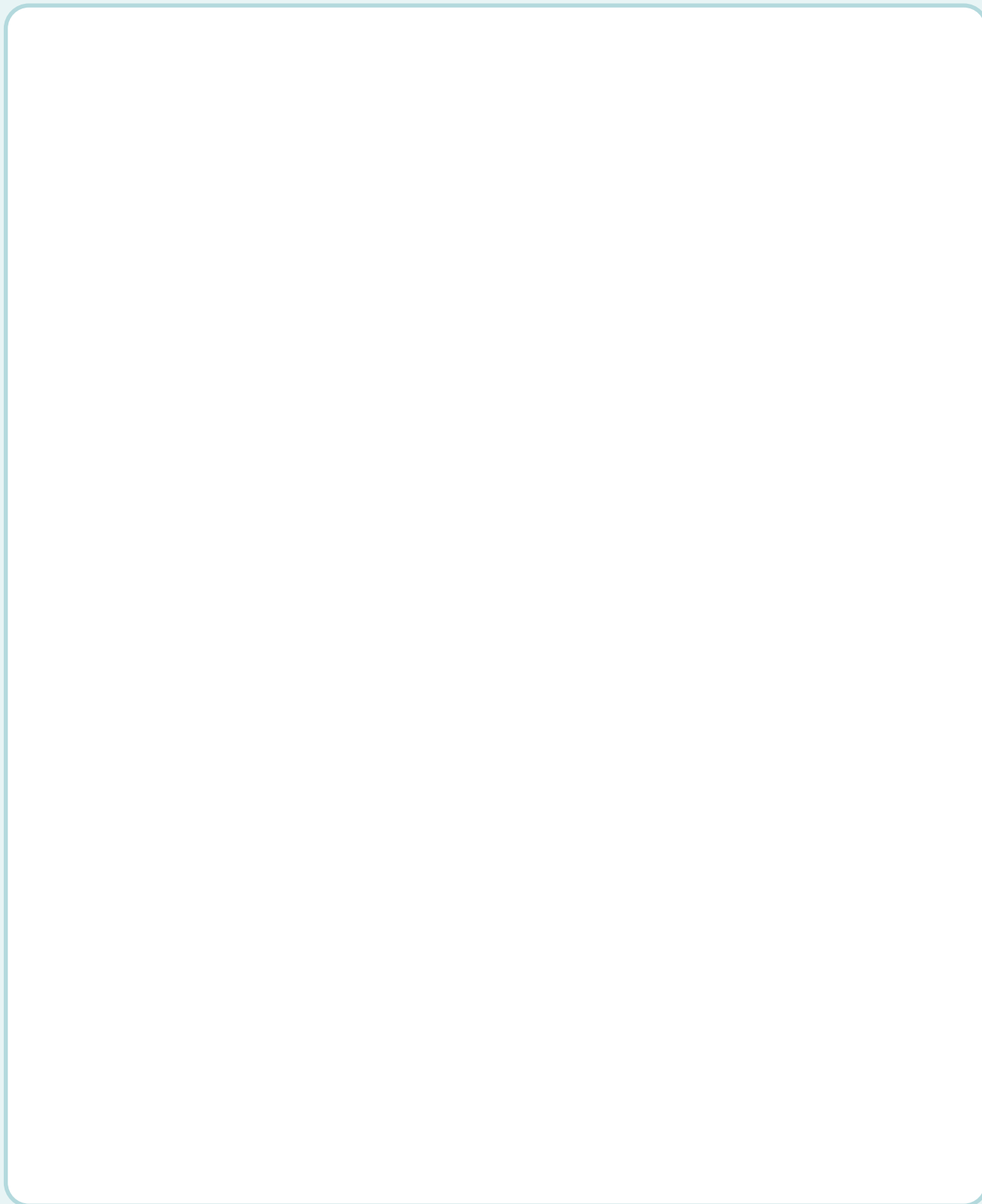
2. Miten käyttäytymisodotuksia voidaan tehokkaasti opettaa, vahvistaa ja ylläpitää?

3. Miten huoltajat saadaan sitoutettua tukemaan koulun käyttäytymisodotuksia?

VÄLITEHTÄVÄ

1. Kokeile myönteisiä käyttäytymisen vahvistamisen keinoja, kuten täsmällistä kehumista. Havainnoi, minkälainen vaikutus tällä on luokan ilmapiiriin ja oppilaiden toimintaan.
2. Tee yksi käyttäytymisodotus jonkin opettamasi ryhmän kanssa sen tunnille. Kirjoita tämä näkyville. Kokeile kaikilla tunneilla. Vahvista käyttäytymistä kehumalla niitä, jotka toimivat toivotulla tavalla.

MUISTIINPANOT

- Aikuisen vastuulla on ottaa huomioon nuoren käyttäytymisen taustalla vaikuttavat tekijät, kuten kehitysvaihe, aikaisemmat kokemukset ja elämäntilanne.

- Yhteisesti sovitut käyttäytymisodotukset ohjaavat toimintaa ja lisäävät turvallisuutta.

- Nuorten sitoutuminen käyttäytymisodotuksiin vahvistuu, kun heidät osallistetaan niiden luomiseen.

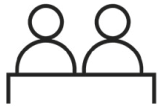
- Myönteinen käyttäytymisen tuki muodostuu:
 - yhteisesti sovituista toimintatavoista
 - ympäristön muokkaamisesta
 - toivotun käyttäytymisen huomaamisesta
 - toivotun käyttäytymisen opettamisesta ja vahvistamisesta.

- Kehu täsmällisesti sitä, mitä haluat nähdä enemmän.

Koulutuskerta 3.

Pedagoginen ja fyysinen oppimisympäristö

TAVOITE: Ymmärtää paremmin ympäristön merkitystä toivotun käyttäytymisen edellytyksenä ja saada lisää keinoja toivottua käyttäytymistä edistävän ympäristön rakentamiseen sekä ympäristön kuormitustekijöiden vähentämiseen.

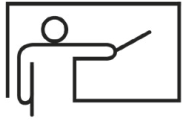

Pedagoginen ja fyysinen oppimisympäristö

1. Mitkä ovat artikkelien mukaan pedagogisen ja fyysisen oppimisympäristön keskeisimmät tekijät?

Mitä hyötyä pedagogisen ja fyysisen ympäristön muokkaamisesta on?

Mitä esteitä ympäristön muokkaamiselle on?

Pedagoginen oppimisympäristö – ohjeiden antaminen

1. Mitkä ovat käyttäytymistä ja oppimista tukevan pedagogisen oppimisympäristön keskeiset tekijät?

2. Mitkä ovat viisi tärkeintä asiaa tehokkaassa ohjeen antamisessa?

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

3. Miten muuttaisit seuraavia ohjeita tehokkaammiksi?

Tehoton toimintaohje	Tehokas toimintaohje
1. Miksi reppusi on tuossa?	
2. Aloitetaan työskentely.	
3. Miksi koko ajan höpötätte, kun annan ohjeita?	
4. Kännykän käyttö tunnilla on kielletty!	
5. Mitä ihmettä te touhuate? Nyt pitäisi jo olla tekemässä tätä tehtävää!	
6. Siivotaanpas tavarat!	

4. Miten varmistat sen, että ohje on ymmärretty ja että oppilas tietää, mitä häneltä odotetaan?

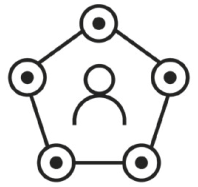

Rakentava ohjaava ja korjaava palaute

1. Minkälaista ohjaavaa tai rakentavaa palautetta voisitte omasta aineestanne antaa? Miten?

Kirjoittakaa tilanteita ja esimerkkilauseita:

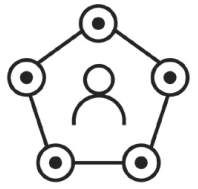
2. Miten oppilaiden itsearviointia ja vertaisarviointia voidaan käyttää hyväksi rakentavan palautteenannon keinona?

Sopivan tasoiset tehtävät ja valinnan mahdollisuudet

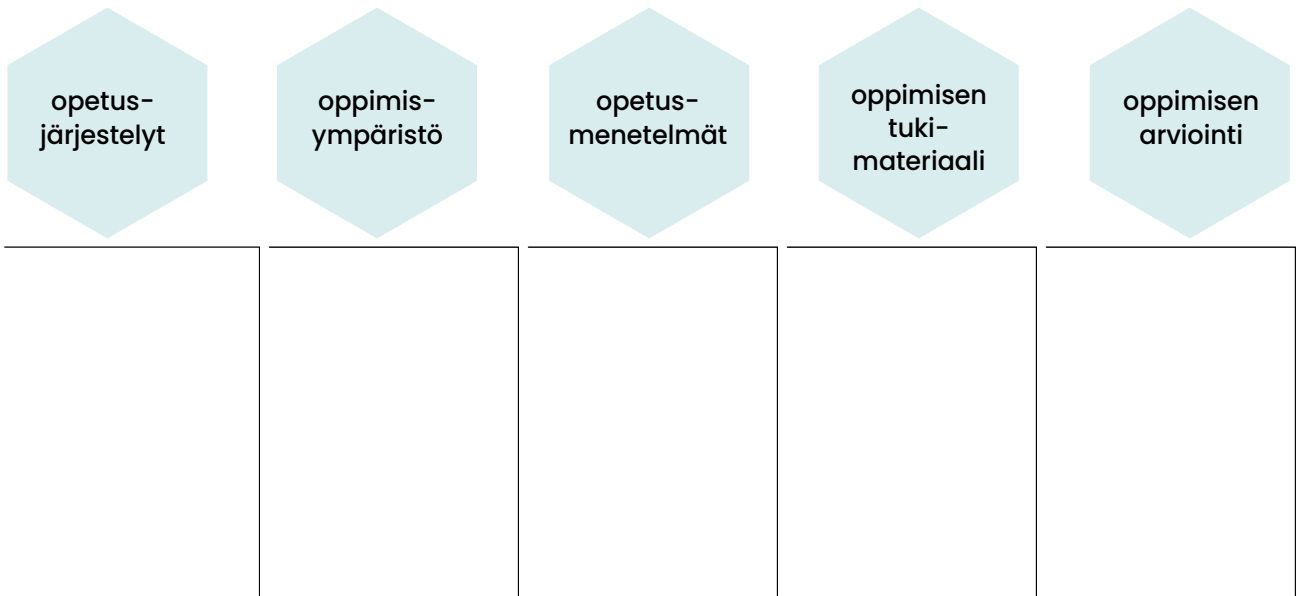
1. Mitä eriyttäminen tarkoittaa ja mikä merkitys sillä on omassa työssäsi?

2. Mikä merkitys eriyttämisellä on erilaisille oppilaille?

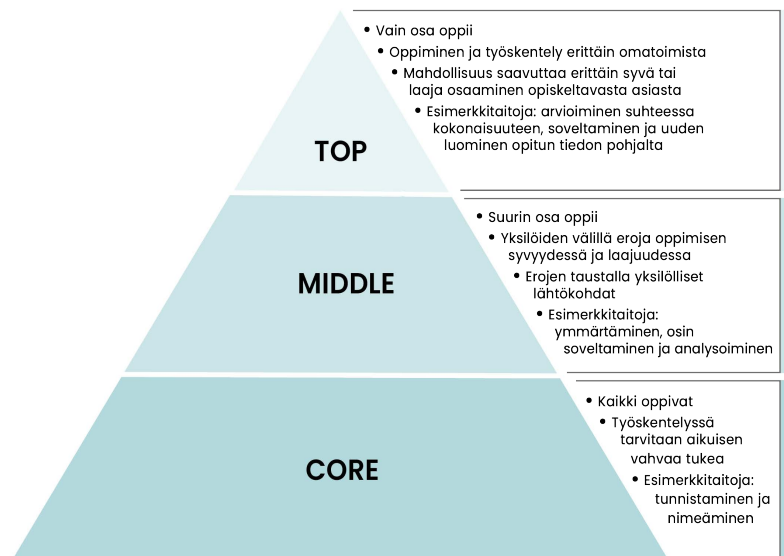
Sopivan tasoiset tehtävät ja valinnan mahdollisuudet

1. Miten kouluarkea voidaan eriyttää monipuolisesti? Kirjoittakaa konkreettisia esimerkkejä eri osa-alueisiin.

Viiden O:n malli (Roiha & Polso, 2020; 2023)

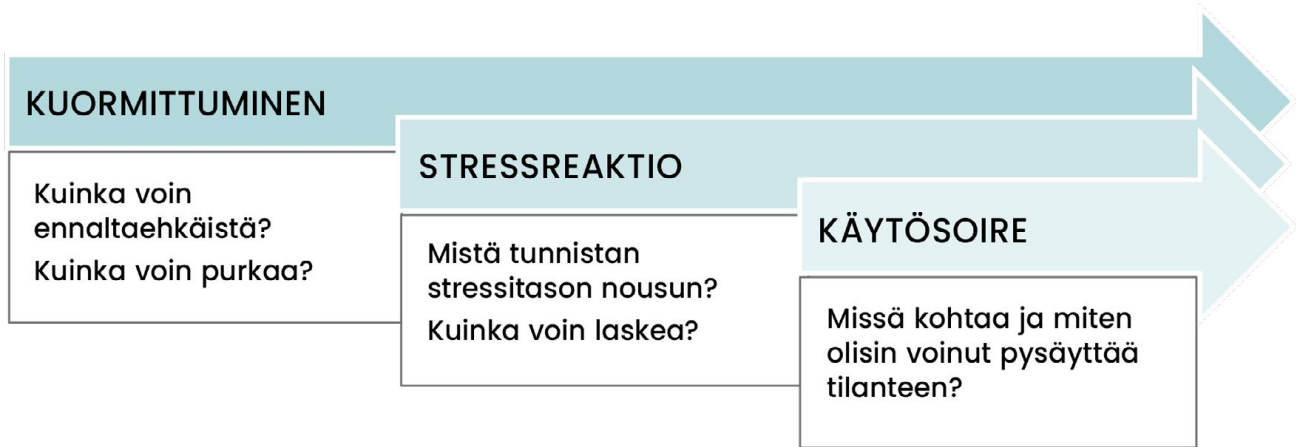
2. Miten voidaan oppiainekohtaisesti eriyttää niin, että jokaisen oppilaan perustaitojen oppiminen varmistetaan? Kirjoittakaa konkreettisia esimerkkejä omista oppiaineistanne.

Mukaillen Palmu (2017, 2022)

Kuormituksen ja stressin hallinta

1. Mitkä työhön liittyvät tekijät aiheuttavat sinulle kuormitusta ja stressin tunnetta?

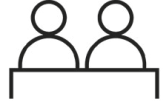
2. Miten näihin tekijöihin voisi arjessa työpäivän aikana ja sen jälkeen vaikuttaa?

a) Miten kuormitusta voi vähentää?

b) Miten kertynyttä kuormitusta voi purkaa?

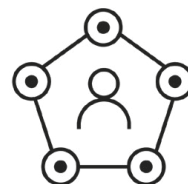
Aistiystävällisyys ja istumajärjestys

1. Minkälaisilla ympäristön ja toiminnan muokkauksilla tai apuvälineillä voidaan teidän koulussanne vähentää (aisti)kuormituksesta johtuvaa ei-toivottua käyttäytymistä?

1. Mitkä ovat tärkeimmät huomioon otettavat asiat istumajärjestystä tehtäessä?

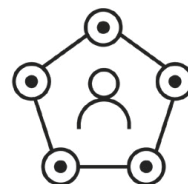

Aikataulut ja rutiinit

Aikataulut:

Rutiinit:

Ennakointi ja tilajärjestelyt

Ennakointi:

Tilajärjestelyt:

VÄLITEHTÄVÄ

Kokeile laittaa tunnin rakenne ja tavoite esille joko kaikilla tunneillasi tai yhden oppilasryhmän kanssa kaikilla sen tunneilla. Käytä tätä systemaattisesti seuraavaan koulutuskertaan asti.

Mitä huomioita teet?

MUISTIINPANOT

- Fyysistä ja pedagogista oppimisympäristöä muokkaamalla voidaan vaikuttaa sekä käyttäytymiseen että oppimiseen.

- Ennakointi, struktuurit ja rutiinit jäsentävät arkea ja lisäävät turvallisuuden tunnetta.

- Eriyttämällä voidaan lisätä onnistumisen kokemuksia, tehtäviin sitoutumista ja koulumyönteisyyttä.

Koulutuskerta 4.

Käyttäytymisen vahvennettu tuki

TAVOITE: Ymmärtää haastavan käyttäytymisen taustoja ja sekä oppia lisää keinoja tukea toivottua käyttäytymistä.

Taitopuute haastavan käyttäytymisen taustalla

TAITOJEN JA RATKAISEMATTOMIEN ONGELMIEN ANALYYSI

Lomake keskustelun pohjaksi ja tueksi yhteistoiminnalliseen ongelmanratkaisuun

Oppilaan nimi: _____ Päiväys: _____

Lomakkeen täyttäjät(t): _____

TAIDOT (merkitse rasti harjoittelua kaipaavien tai turhautumista aiheuttavien taitojen kohdalle)

- Siirtymät asiasta (tilanteet, tehtävät) tai ajattelutavasta toiseen
- Haastavien, ponnistelua vaativien tehtävien sinnikäs tekeminen
- Keskittyminen / tarkkaavuuden suuntaaminen, säilyttäminen ja joustava vaihtaminen
- Aktiivisuustason säätely
- Sen arvioiminen, miten oma käyttäytyminen tai toiminta vaikuttaa toisiin ihmisiin ja ympäristöön
- Ajan hahmottaminen (paljonko aikaa on kulunut / paljonko aikaa tarvitaan)
- Erilaisten ratkaisujen tai toimintatapojen pohtiminen
- Uusien, ennakoimattomien tai epäselvien tilanteiden joustava käsitteleminen, epävarmuuden sietäminen
- Suunnitelmien muuttaminen, alkuperäisestä ideasta poikkeaminen
- Säännöistä tai rutiineista poikkeaminen
- Ajattelun ja toiminnan joustavuus, kyky nähdä ”harmaan sävyjä”
- Omien ajatusten, huoltien tai tarpeiden ilmaiseminen sanallisesti tai muilla keinoin
- Toisten ajatusten ja viestien (myös nonverbaalinen kommunikaatio) ymmärtäminen
- Toisten tekojen arvostaminen
- Kyky käsitellä tunnereaktioita tilanteeseen sopivasti
- Turhautumisen sietäminen ja sen aiheuttamien tunnereaktioiden hallitseminen
- Keskustelun aloittaminen, ryhmään liittyminen, kontaktin luominen ihmisiin
- Huomion saaminen hyväksyttävillä tavoilla
- Kyky tuntea empatiaa toisia kohtaan tai toimia empaattisesti
- Toisen ihmisen näkökulman huomioiminen ja ymmärtäminen
- Ohjeiden ymmärtäminen ja niiden mukaan toimiminen
- Aistiärsykkeiden sietäminen
- Kehon tuntemusten havaitseminen ja ymmärtäminen (esim. kipu, nälkä, jano, väsymys...)

RATKAISEMATTOMAT ONGELMAT / EI-TOIVOTUN KÄYTTÄYTYMISEN LAUKAISIJAT:

- Tehtävä tai toimintaodotus, josta on vaikeaa tai mahdotonta suoriutua. Mikä / Mitkä? _____
- Lapsi tai aikuinen, jonka kanssa on erityisen vaikea tulla toimeen. Kuka / Ketkä? _____
- Tehtävä tai toiminta, jonka aloittaminen tai lopettaminen on haastavaa. Mikä / Mitkä? _____
- Jumiutumisen tilanteessa. Mikä / Missä? _____
- Kouluarjen tapahtuma, johon osallistuminen on haastavaa. Mikä / Mitkä? _____
- Asia, jossa oppijaa täytyy ohjata tai josta häntä täytyy muistuttaa toistuvasti. Mikä / Mitkä? _____
- Joustamattomat, epätasälliset tulkinnat, väärinkäsitykset tai ennakkoluulot, esim. ”Kaikki ovat minua vastaan”, ”Kukaan ei pidä minusta”, ”Aina syytetään minua”, ”Se ei ole reilua”, ”Minä olen tyhmä”, ”Minulta ei koskaan onnistu mikään”.

MUITA TAITOPUUTTEITA TAI RATKAISEMATTOMIA ONGELMIA:

(Mukaillen: Greene, R. W. 2009. *Koulun hukkaamat lapset. Opas käytösongelmaisten lasten auttamiseksi*; <https://livesinthebalance.org/wp-content/uploads/2024/03/ASUP2024-FINAL.pdf>)

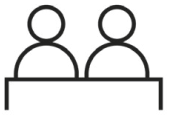

Katse käyttäytymisen taakse

1. Miten opettaja ja muut koulun aikuiset voivat tukea oppilasta taitopuutteissa?

Taitopuute	Vaikuttamiskeino
1. Siirtymät asiasta (tilanteet, tehtävät) tai ajattelutavasta toiseen	
2. Haastavien, ponnistelua vaativien tehtävien sinnikäs tekeminen	
3. Keskittyminen / tarkkaavuuden suuntaaminen, säilyttäminen ja joustava vaihtaminen	
4. Aktiivisuustason säätely	
5. Suunnitelmien muuttaminen, alkuperäisestä ideasta poikkeaminen	
6. Turhautumisen sietäminen ja sen aiheuttamien tunnereaktioiden hallitseminen	
7. Kyky käsitellä tunnereaktioita tilanteeseen sopivasti	

2. Mitä tunteita taitopuutteet voivat oppilaassa herättää?

Oppilaan tunteet ja tarpeet haastavan käyttäytymisen taustalla

1. Mitkä muut asiat kuin puuttuvat taidot voivat herättää oppilaissa vahvoja tunteita?

2. Kirjaa taulukkoon, kuinka koulun aikuiset voivat toiminnallaan vastata oppilaan käyttäytymisen ja tunteen takana olevaan tarpeeseen.

Oppijan tarve	Aikuisen toiminta
1. Tarve olla kiinnostava, arvostettu ja merkityksellinen	
2. Tarve tulla kohdelluksi reilusti	
3. Hallinnan tarve	
4. Tarve tuntea edistyneensä	
5. Tarve tuntea olevansa ymmärretty	
6. Tarve kuulua ryhmään	

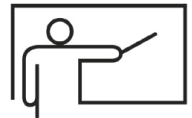
Aikuisen omien tunteiden ja ajatusten vaikutus käyttäytymiseen

1. Mieti videolla näkemääsi tilannetta. Mitä tunteita ja ajatuksia se sinussa herätti? Entä haastavasti käyttäytyvässä oppilaassa? Entä muissa oppilaissa tai mahdollisesti paikalla olleissa muissa aikuisissa?

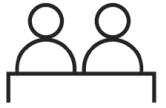

Minä itse	Ei-toivotusti käyttäytyvä oppilas	Muut oppilaat ja tilanteessa olleet aikuiset

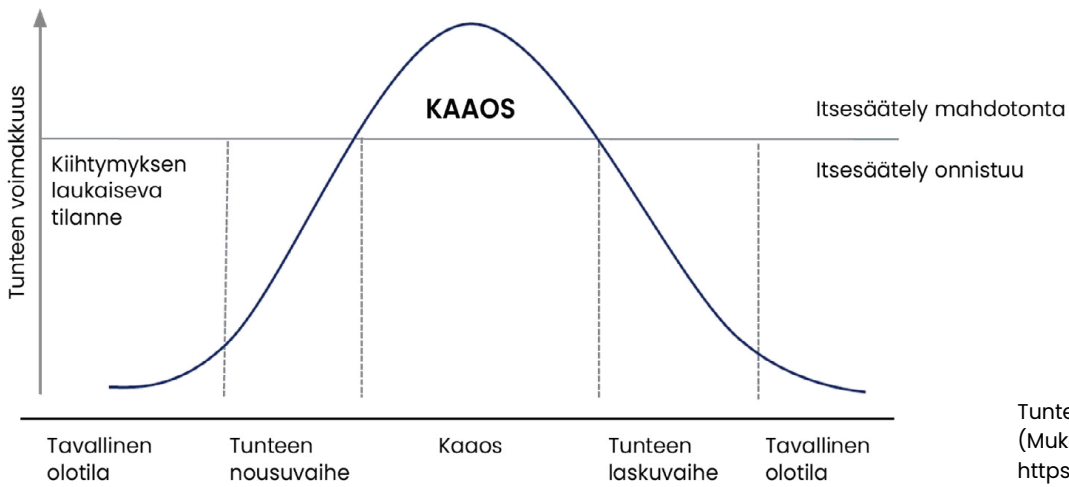
2. Miten muuttaisit seuraavia ajatuksia sellaisiksi, että ne tukisivat työsi onnistumista ja jaksamistasi koulun aikuisena?

Negatiivinen ajatus	Selviytymistä tukeva ajatus
1. En selviä tämän ryhmän kanssa!	
2. Tämä luokka on aina ollut tuollainen!	
3. Jos ei kotonakaan välitetä, miksi minun pitäisi?	
4. Tuo ei koskaan muutu koskaan!	
5. Miksi rehtori ei tee mitään?	
6. En ikinä ehdi tekemään tätä kaikkea.	
7. Tiedän, että hän ärsyttää minua tahallaan.	

Tunteiden ja tilanteen kehityskulku

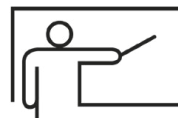
1. Miettikää vielä tarkemmin videon tilannetta. Miltä oppilas näytti tai kuulosti tunteenpurkausmallin eri vaiheissa?
2. Miten, missä ja milloin tilanne olisi paras käydä läpi oppilaan kanssa?
3. Miten aikuinen olisi voinut toimia tilanteessa niin, että kaikki olisivat voineet jatkaa eteenpäin kasvonsa säilyttäen?

Aikuisen toiminnan vaikutus oppilaan käyttäytymiseen

1. Mieti haastavaa käyttäytymistilannetta, jossa olet ollut ja **joka ratkesi hyvin**. Mikä omassa tai kollegan toiminnassa tuki tilanteen selviämistä tai ehkäisi tilanteen pahenemisen?

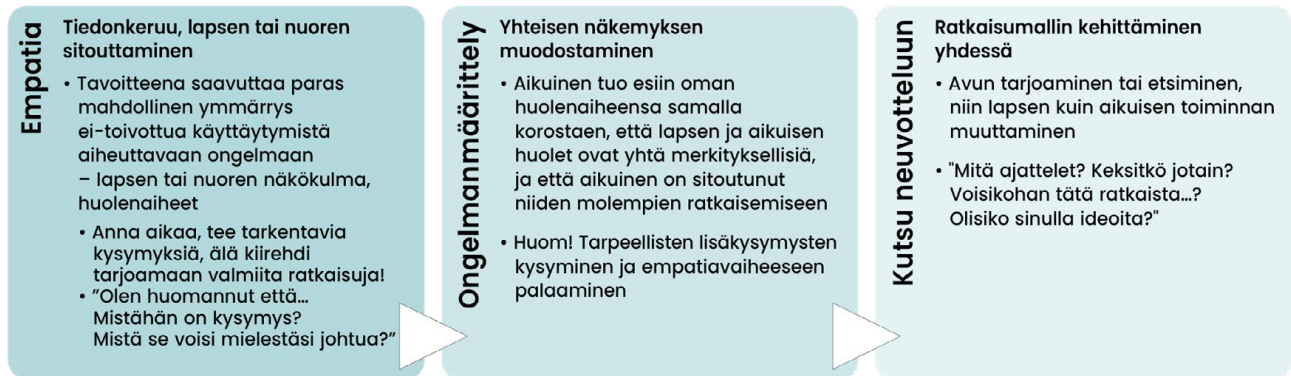
2. Mieti haastavaa käyttäytymistilannetta, jossa olet ollut ja jonka lopputulos **ei ollut toivottava**. Mikä omassa tai kollegan toiminnassa pahensi tilannetta tai jopa sai sen aikaan?

Toimi näin haastavassa tilanteessa

Oppilaan ongelmanratkaisutaitojen vahvistaminen

YHTEISTOIMINNALLINEN ONGELMANRATKAISU (Greene, R. W. 2008, 2009)

ONGELMANRATKAISUSUUNNITELMA:

- Suurimmat ongelmat: laukaisijat / tilanteet / edeltävät tilanteet, jotka vaativat toistuvaa puuttumista:

- Puutteelliset taidot: puutteelliset sosioemotionaaliset tai kognitiiviset taidot, jotka aiheuttavat ei-toivottua käyttäytymistä:

- Sovitut asiat – yhdessä sovitut ratkaisut ja toimenpiteet, joilla puututaan puutteellisiin taitoihin tai ei-toivottuun käyttäytymiseen:

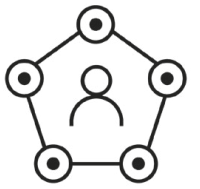
- Mahdolliset odotukset, joista on toistaiseksi luovuttu, jotta tärkeämmän taidon oppiminen mahdollistuu:

- Toimintasuunnitelmaa ovat sitoutuneet noudattamaan:

- Arviointi suunnitelman toteutumisesta tehdään. _____ (pvm.)
Arvioinnin pohjalta tehdään tarvittavat muokkaukset ja jatkosuunnitelma.

- ✓ Seuraa, mitkä odotukset eivät toteudu ja varmista, että oppilaan tarpeista huolehditaan.
- ✓ Ratkaise oppilaan haasteellista käytöstä aiheuttavat ongelmat yhteistoiminnallisesti ja kestävästi.
- ✓ Opeta oppilaalle häneltä puuttuvia taitoja.
- ✓ Muokkaa haasteellista käyttäytymistä aiheuttavia tilanteita ja ympäristöä.
- ✓ Rakenna ja ylläpidä välittävää ihmissuhdetta ja ilmapiiriä.
- ✓ Pysy rauhallisen optimistisenä ja peräänantamattoman sitkeänä, tuli, mitä tuli!

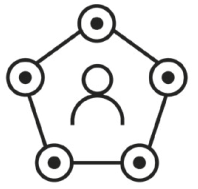
(Mukaillen: Greene, R. W. 2008. *Tulistuva lapsi. Uusi lähestymistapa helposti turhautuvien ja joustamattomien lasten ymmärtämiseen ja kasvattamiseen*; Greene, R. W. 2009. *Koulun hukkaamat lapset. Opas käytösongelmaisten lasten auttamiseksi*)

Yhteisen ymmärryksen rakentaminen seuraamuksista

Luokassa

Käytävässä

Yhteisen ymmärryksen rakentaminen seuraamuksista

Välitunnilla ulkona

Ruokalassa

VÄLITEHTÄVÄ

Keskity ajattelemaan omassa työssäsi kohtaamaasi **haastavaksi kokemaasi luokkaa tai oppilasta**. Merkitse sivuilla 60–71 oleviin tarkistuslistoihin ne käyttäytymistä tukevan oppimisympäristön toimintatavat, jotka ovat käytössä valitsemasi luokan tai oppilaan kanssa.

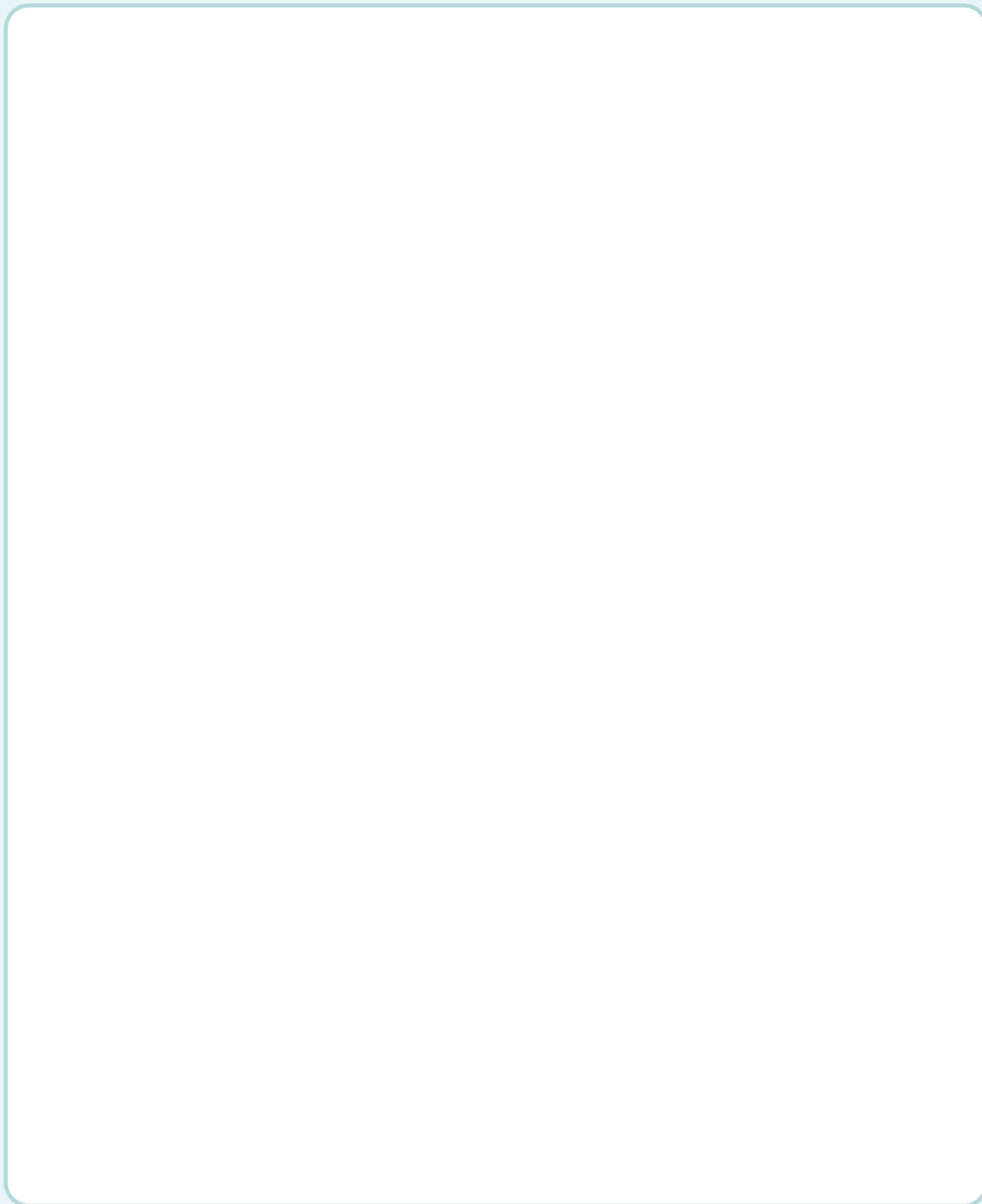
Mitä muita tarkistuslistan keinoista voisit vielä ottaa käyttöön?

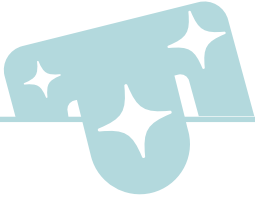
Valitkaa yhteistyössä koulutukseen osallistuvien koulunne aikuisten kanssa yksi luokka, joka voisi hyötyä myönteisestä käyttäytymisen tukemisesta. Tätä luokkaa käytetään esimerkkinä seuraavan kerran työskentelyssä.

Huomaa toimiva työskentely. Tarkkaile ympäristöäsi ja ilmianna kollegan toivottua käyttäytymistä tukeva hyvä toimintatapa.

MUISTIINPANOT

- Taitoja opettamalla voidaan tukea toivottua käyttäytymistä.

- Haastaviin tilanteisiin vaikuttavat sekä oppilaan että aikuisen tunnetila ja käyttäytyminen.

- Aikuinen voi omaa toimintaansa säätelämällä vaikuttaa tilanteen kehittymiseen ja selviämiseen.

- Itsesäätelytaitojen vahvistuminen vähentää haastavia tilanteita ja auttaa niiden ratkeamista.

- Oppilas tulee osallistaa ja sitouttaa häntä koskevaan ongelmanratkaisuun tunnistamalla oppilaan käyttäytymisen takana vaikuttavat tunteet, tarpeet ja taitopuutteet sekä mahdolliset ongelmanratkaisun tavat.

Käyttäytymisen tuen tarkistuslista

YLÄKOULU – luokka/yksilö

Käyttäytymisen tuen tarkistuslista on työkalu ammattilaisten arvioinnin tueksi pohdittaessa annetun tuen toimivuutta sekä jatkotukea. Jokaisen osion loppuun on jätetty tyhjä rivi, johon on mahdollista lisätä spesifejä omaa ryhmää tai yksittäistä oppilasta koskevia keskeisiä asioita.

Lomakkeen täyttämispäivämäärä: _____

Lomakkeen täyttäjä: _____

RAKENTEELLISET ASIAT	Käytössä	Ei ole ollut saatavilla	Toimivuus 0–3 0 > ei apua 1 > auttaa vähän 2 > auttaa 3 > auttaa huomattavasti	Milloin otettu käyttöön? Päivämäärä	Jatkosuunnitelma (Jatkuuko tuki samanlaisena, muokataanko, miten muokataan?)
Tarvittavat tiedot ovat siirtyneet					
Tarvittavat yhteistyötahot on määritetty					
Koulussa on käytössä yhteisöllinen myönteinen käyttäytymisen tuki					
Ryhmässä on käytössä myönteinen käyttäytymisen tuki					

RAKENTEELLISET ASIAT	Käytössä	Ei ole ollut saatavilla	Toimivuus 0–3 0 > ei apua 1 > auttaa vähän 2 > auttaa 3 > auttaa huomattavasti	Milloin otettu käyttöön? Päivämäärä	Jatkosuunnitelma (Jatkuuko tuki samanlaisena, muokataanko, miten muokataan?)
PSYKOSOSIAALINEN OPPIMISYMPÄRISTÖ					
TUNNE- JA VUOROVAIKUTUSTAITOT					
Tunne- ja vuorovaikutustaitoja opetetaan, mallinnetaan ja harjoitellaan					
Arjen rutiinit tukevat tunne- ja vuorovaikutustaitoja					
Kommunikointi on tilanteeseen sopivaa (ikä- ja kehitystaso, kielitaito, vaihtoehtoiset kommunikointitavat)					
Sosiaaliset tilanteet ennakoidaan					
Sovittelua ja ongelmanratkaisutaitoja opetetaan, mallinnetaan ja harjoitellaan					
Oppimistiloissa, sisällä ja ulkona, on näkyvillä ongelmanratkaisua tukevia malleja					
Vapaita tilanteita, esim. välitunteja, on jäsennetty ja strukturoitu					
Rauhoittumistilan tai turva-alueen käyttö on mahdollista					

RAKENTEELLISET ASIAT	Käytössä	Ei ole ollut saatavilla	Toimivuus 0–3 0 > ei apua 1 > auttaa vähän 2 > auttaa 3 > auttaa huomattavasti	Milloin otettu käyttöön? Päivämäärä	Jatkosuunnitelma (Jatkuuko tuki samanlaisena, muokataanko, miten muokataan?)
MYÖNTEINEN ILMAPIIRI JA PSYKOLOGINEN TURVALLISUUS					
Oppilaat kohdataan yksilöllisesti ja moninaisuus huomioidaan					
Oppilaiden osallisuutta tuetaan (esim. oppilaiden mahdollisuudet osallistua toiminnan suunnitteluun ja vaikuttaa, aidot ja näennäiset valinnan mahdollisuudet)					
Vuorovaikutusta ja toimintaan osallistumista tuetaan, oppilaan vuorovaikutustarpeisiin ja -aloitteisiin vastataan					
Vertaisryhmiä ja yhteisöllisyyttä lisääviä toimintatapoja hyödynnetään oppitunneilla (esim. pedagogisesti määriteltyt pienryhmät, yhteistoiminnallinen oppiminen, pari- ja ryhmätyöt)					
Aikuinen määrittelee paikat, parit, ryhmät jne.					
Ryhmyttäminen on jatkuvaa					
Palautteenantotapa on ohjaava ja kannustava					
Oppilaita keuhataan, kannustetaan ja kiitetään kohdennetusti					
Vahvuudet nähdään ja hyvä huomataan					
Myönteinen toimintamalli huomataan ja sanoitetaan					
Kiusaamista, häirintää, syrjintää ja väkivaltaa ehkäisevät toimintatavat on määritetty, ja ne ovat aktiivisesti käytössä					

RAKENTEELLISET ASIAT	Käytössä	Ei ole ollut saatavilla	Toimivuus 0–3 0 > ei apua 1 > auttaa vähän 2 > auttaa 3 > auttaa huomattavasti	Milloin otettu käyttöön? Päivämäärä	Jatkosuunnitelma (Jatkuuko tuki samanlaisena, muokataanko, miten muokataan?)
KÄYTTÄYTYMISODOTUKSET					
Oppilaat tietävät, millaista käyttäytymistä heiltä odotetaan					
Käyttäytymisodotukset ja säännöt on muotoiltu myönteisesti toimintaohjeiksi					
Ryhmän säännöt ja toimintatavat on johdettu yhteisön käyttäytymisodotuksista					
Käyttäytymisohjeet ovat näkyvillä					
Käyttäytymisodotusten mukaista toimintaa opetetaan, mallinnetaan ja harjoitellaan aktiivisesti					
Oppilaita keuhataan ja palkitaan käyttäytymisodotusten mukaisesta toiminnasta suunnitelmallisesti					
Ei-toivottuun käyttäytymiseen puuttumisen tavat on määritelty, ja ne ovat oppilaiden ja kaikkien koulun aikuisten tiedossa					
Vaarattoman ei-toivotun käyttäytymisen huomiotta jättäminen on toimintatapana					

RAKENTEELLISET ASIAT	Käytössä	Ei ole ollut saatavilla	Toimivuus 0–3 0 > ei apua 1 > auttaa vähän 2 > auttaa 3 > auttaa huomattavasti	Milloin otettu käyttöön? Päivämäärä	Jatkosuunnitelma (Jatkuuko tuki samanlaisena, muokataanko, miten muokataan?)
YHTEISTYÖ KOTIEN KANSSA					
Huoltajien kanssa pidetään säännöllisesti yhteyttä ja yhteistyötä tiivistetään tarvittaessa					
Huoltajia osallistetaan ja sitoutetaan toimintaan					

RAKENTEELLISET ASIAT	Käytössä	Ei ole ollut saatavilla	Toimivuus 0–3 0 > ei apua 1 > auttaa vähän 2 > auttaa 3 > auttaa huomattavasti	Milloin otettu käyttöön? Päivämäärä	Jatkosuunnitelma (Jatkuuko tuki samanlaisena, muokataanko, miten muokataan?)
MONIALAINEN YHTEISTYÖ					
Kollegiaalinen, erityisopettajan ja opiskeluhoillon konsultointi on toimintatapana					
Oppitunteja ja teemapäiviä toteutetaan yhteistyössä					

RAKENTEELLISET ASIAT	Käytössä	Ei ole ollut saatavilla	Toimivuus 0–3 0 > ei apua 1 > auttaa vähän 2 > auttaa 3 > auttaa huomattavasti	Milloin otettu käyttöön? Päivämäärä	Jatkosuunnitelma (Jatkuuko tuki samanlaisena, muokataanko, miten muokataan?)
PEDAGOGINEN OPPIMISYMPÄRISTÖ					
SOPIVAN TASOISET TEHTÄVÄT JA MAHDOLLISUUDET VALITA					
Oppilaiden mielenkiinnon kohteet huomioidaan					
Oppilaiden vahvuudet huomioidaan					
Opetusmenetelmiä eriytetään (esim. opettajaohjoinen, urakka- tai ryhmätyöskentely, tutkiva oppiminen)					
Opetusjärjestelyjä eriytetään (esim. joustavat ryhmittelyt, pedagogiset pienryhmät)					
Tehtäviä eriytetään					
Toimintatapoja eriytetään					
Oppimisen tuki- materiaaleja eriytetään					
Aikaa eriytetään					
Kotitehtäviä eriytetään					
Osaamisen näyttämisen tapoja ja oppimisen arviointia eriytetään					
Oppilaalla on mahdollisuus määritellä omat tavoitteensa ja valita tekemänsä sen mukaisesti					
Tukiopetusta on tarjottu/ annettu					
Samanaikais- / yhteisopettajuus on toimintatapana					
Koulunkäynninohjaaja tukee oppilaita					

RAKENTEELLISET ASIAT	Käytössä	Ei ole ollut saatavilla	Toimivuus 0–3 0 > ei apua 1 > auttaa vähän 2 > auttaa 3 > auttaa huomattavasti	Milloin otettu käyttöön? Päivämäärä	Jatkosuunnitelma (Jatkuuko tuki samanlaisena, muokataanko, miten muokataan?)
JÄSENTÄMINEN JA ENNAKOINTI					
Viikko- ja päiväohjelma on näkyvillä ikä- ja kehitystasoisesti (esim. yhteisessä sähköisessä kalenterissa, Wilmassa...)					
Kaikki tilanteet ennakoidaan johdonmukaisesti, erityisesti siirtymät					
Päivän ja oppitunnin aloituksessa ja lopetuksessa on toistuvat rutiinit					
Toiminta-aika jäsenetään esimerkiksi visuaalisilla ajastimilla					
Toimintapaikat jäsenetään (esim. lukunurkka, pariporinapiste...)					
Oppitunnin tavoite ja rakenne käydään läpi ja pidetään näkyvillä koko tunnin ajan					
Toiminta ositetaan (esim. ensin–sitten–seuraavaksimalli)					
Käytössä on rutiinit läksyjien merkitsemiseen (esim. Wilmaan), monisteiden, kokeiden yms. palauttamiseen, puheenvuoron pyytämiseen jne.					
Oppilaita ohjataan siirtymissä tarpeen mukaan					
Muutoksista ilmoitetaan ja ne merkitään näkyviin					

RAKENTEELLISET ASIAT	Käytössä	Ei ole ollut saatavilla	Toimivuus 0–3 0 > ei apua 1 > auttaa vähän 2 > auttaa 3 > auttaa huomattavasti	Milloin otettu käyttöön? Päivämäärä	Jatkosuunnitelma (Jatkuuko tuki samanlaisena, muokataanko, miten muokataan?)
TOIMINNAN TAHTI JA OHJEIDEN ANTAMINEN					
Toiminnan tahti sovitetään oppilaiden tarpeisiin					
Ohjeet ositetaan					
Annetaan yksi ohje kerrallaan					
Suullisia ohjeita tuetaan mallintamalla, kirjoittaen ja kuvin					
Ohjeiden ymmärtäminen varmistetaan					
Ohjeen noudattamiseen annetaan aikaa					
Työskentely rytmitetään ja tauotetaan					
Opiskelu- ja työskentelytaitoja opetetaan oppiaineiden erityispiirteet huomioiden					

RAKENTEELLISET ASIAT	Käytössä	Ei ole ollut saatavilla	Toimivuus 0–3 0 > ei apua 1 > auttaa vähän 2 > auttaa 3 > auttaa huomattavasti	Milloin otettu käyttöön? Päivämäärä	Jatkosuunnitelma (Jatkuuko tuki samanlaisena, muokataanko, miten muokataan?)
FYYSINEN OPPIMISYMPÄRISTÖ					
TILOJEN ORGANISOINTI JA SELKEYS					
Tilat on organisoitu toiminnan mukaan					
Esillä ovat vain ajankohtaiset asiat					
Pinnat ovat tyhjä, kalusteet ja julisteet ehjiä					
Tilat ovat muunneltavia					
Oppilaiden käytettävissä on lainavälineitä (esim. kynät...)					

RAKENTEELLISET ASIAT	Käytössä	Ei ole ollut saatavilla	Toimivuus 0–3 0 > ei apua 1 > auttaa vähän 2 > auttaa 3 > auttaa huomattavasti	Milloin otettu käyttöön? Päivämäärä	Jatkosuunnitelma (Jatkuuko tuki samanlaisena, muokataanko, miten muokataan?)
TYÖSKENTELYPAIKAT JA KALUSTEET					
Kalusteet ovat oppilaille sopivan kokoiset					
Oppilailla on mahdollisuus sallittuun liikkumiseen					
Oppilailla on mahdollisuus työskennellä seisten, matolla jne.					
Oppilailla on tarpeen mukainen oma tila ja paikka luokassa (esim. häiriötekijöiden minimointi)					
Yksittäiselle oppilaalle on määritetty tarpeen mukainen oma paikka (esim. naulakolla, ruokailussa...)					
Paikat ovat aikuisen määrittelemät					
Tavaroilla selkeästi merkityt omat paikat					
Aistikuormittuminen on huomioitu (esim. valot, äänet, hajut yms.)					
Oppilailla on mahdollisuus aistilepoon					

RAKENTEELLISET ASIAT	Käytössä	Ei ole ollut saatavilla	Toimivuus 0–3 0 > ei apua 1 > auttaa vähän 2 > auttaa 3 > auttaa huomattavasti	Milloin otettu käyttöön? Päivämäärä	Jatkosuunnitelma (Jatkuuko tuki samanlaisena, muokataanko, miten muokataan?)
APUVÄLINEET					
Apuvälineet ovat kaikkien saatavilla					
Käytössä on keskittymistä tukevia apuvälineitä (esim. sermi, pöytäsermi, kuulosuojaimet, hypistelyesineet, purukumi...)					
Käytössä on tarkkaavuutta ja toiminnanohjausta tukevia apuvälineitä (esim. ajastin, toiminnanohjauskortit, tehtävälisat, ensin–sitten–seuraavaksi-ohjaus...)					
Käytössä on aktiivisuutta tukevia apuvälineitä (esim. kuminauha pöydän jaloissa, jalkarulla, aktiivityyny, erilaiset istuimet, seisomatyöpiste, painotuotteet, hypistelyesineet...)					
Käytössä on aistisäätelyä tukevia apuvälineitä (esim. kuulosuojaimet, lippalakki, huppu, aurinkolasit, purukumi, purukoru...)					

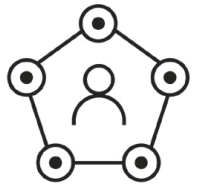
RAKENTEELLISET ASIAT	Käytössä	Ei ole ollut saatavilla	Toimivuus 0–3 0 > ei apua 1 > auttaa vähän 2 > auttaa 3 > auttaa huomattavasti	Milloin otettu käyttöön? Päivämäärä	Jatkosuunnitelma (Jatkuuko tuki samanlaisena, muokataanko, miten muokataan?)
KIELELLINEN TUKI					
Kommunikaatiossa (ohjeissa, päiväjärjestyksessä, siirtymätilanteissa...) hyödynnetään kuvia					
Arjen kommunikaatiossa ja oppimateriaaleissa käytetään selkokieltä					
Ymmärtämistä tuetaan monikanavaisesti					
Käsitteet ja vaikeat sanat avataan selkeästi, ja ne ovat esillä koulun arjessa					
Omaa kieltä käytetään oppimisen tukena					

Muita huomioita:

Koulutuskerta 5.

Ryhmän myönteisen käyttäytymisen tukeminen

TAVOITE: Luoda koululle yhteiset toimintatavat käyttäytymisen tukea tarvitsevien luokkien kanssa.

Ryhmää tukevat keinot

Kerrataan koulutuksessa aikaisemmilla kerroilla käsitellyjä käyttäytymistä tukevan oppimisympäristön tekijöitä ja kootaan niistä erityisesti ryhmätasolla toivottua käyttäytymistä tukevia keinoja.

1. Ilmapiiiriin ja vuorovaikutukseen liittyvät keinot

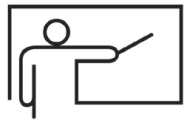
2. Toivotun käyttäytymisen vahvistamisen keinot

3. Pedagogisen ja fyysisen oppimisympäristön keinot

4. Käyttäytymisen vahvennetun tuen keinot

Halutessasi voit lukea lisää käyttäytymistä tukevasta oppimisympäristöstä.

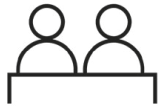
Motivointiohjelman käyttö

1. Mitkä ovat toimivan motivointiohjelman keskeiset periaatteet?

Hyödyt

Esteet

2. Mitä asioita tulee motivointiohjelmaa suunniteltaessa ja käytettäessä yläkoulussa ottaa huomioon?

Toivotun käyttäytymisen konkreettinen määrittely

1. Kirjoita konkreettinen tavoite ei-toivotun käyttäytymisen muuttamiseksi toivotuksi käyttäytymiseksi (käyttäytymisodotus).

HAASTE	TAVOITE
1. Oppilas kommentoi ja puhuu toisten päälle.	
2. Oppilas tuottaa jatkuvasti pientä tai suurempaa ääntä esimerkiksi hyräilemällä tai naputtelemalla.	
3. Oppilas työskentelee hutiloiden, esimerkiksi tekee tehtävät mahdollisimman nopeasti ja vähän sinnepäin.	
4. Oppilas toimii ajattelematta toimintansa seurauksia.	
5. Oppilaan on vaikea edetä toiminnassa eteenpäin, toiminta on hidasta ja viipyilevää.	
6. Oppilas puuttuu toisten asioihin.	
7. Oppilas on jatkuvasti liikkeessä, pyörii, hyörii tai vaeltelee.	
8. Oppilas unohtelee tai hukkaa tehtäviään tai tavaroitaan.	
9. Oppilas tulee aamuisin toistuvasti myöhässä.	
10. Oppilas puhuu epäkunnioittavasti toisille oppilaille tai aikuisille.	
11. Oppilas käyttää epäasiallista kieltä, esimerkiksi kiroilee.	
12. Oppilas kieltäytyy toimimasta annettujen ohjeiden mukaan tai viivyttelee tehtävien tai toiminnan aloittamista.	

2. Mitä haasteita tällä hetkellä koulussanne on? Muuttakaa ne käyttäytymisodotuksiksi.

Ryhmäkohtainen motivointiohjelma

1. Suunnitelkaa koulunne jollekin luokalle ryhmäkohtainen motivointiohjelma käyttäen apuna sivujen 77–78 toteuttamisen peruseriaatteita. Kirjatkaa mahdollisuuksien mukaan kohtiin myös vastuuhenkilö(t).

a) Kohdeluokka

b) Toteuttavat opettajat ja vastuunjaot

c) Opettajien kokemukset luokan ei-toivotusta käyttäytymisestä

d) Nykytilanteen kartoittaminen

e) Oppilaiden sitouttaminen ja yhteissuunnittelu (milloin, kuka)

f) Tiedottaminen muille opettajille

g) Tiedottaminen koteihin (milloin, kuka)

h) Toteuttaminen

i) Arviointi

j) Palkitseminen

k) Loppuarviointi ja lopettaminen

Ryhmäkohtaisen motivointiohjelman toteuttamisen peruseriaatteet

1. Kohdeluokan valinta:

- Opettajat valitsevat luokan, jossa on opettajien opettamista ja luokan oppilaiden oppimista haittaava ilmiö (ei vain yhden tai kahden yksittäisen oppilaan haaste).

2. Toteuttavat opettajat ja vastuunjaot:

- Sovitaan luokkaa opettavien opettajien ja muun henkilökunnan kesken, ketkä sitoutuvat toteuttamaan yhteistä toimintamallia (kaikki vai osa luokkaa opettavista opettajista, erityisopettaja ja esimerkiksi kuraattori). Sovitaan vastuut (päävastaava luokan kanssa suunnittelemisessa, palaverien järjestäminen, tiedottaminen oppilaille, opettajille ja koteihin jne.).

3. Opettajien kokemukset luokan ei-toivotusta käyttäytymisestä:

- Luokkaa opettavat opettajat miettivät, minkälaista ei-toivottua käyttäytymistä luokassa esiintyy. Nämä kaikki kirjataan listaan (esim. vaeltelu luokassa, paljon myöhästymisiä, huutelu tunnilla jne.).
- Sovitaan, että kartoitetaan viikon ajan, millaista ei-toivottua käyttäytymistä luokassa esiintyy (kaikki opettajat).

4. Kartoitus:

- Kaikki luokkaa opettavat opettajat seuraavat viikon ajan kohdeluokan toimintaa ja merkitsevät listaan, kuinka monella tunnilla opettaja havaitsi listaan kirjattua (tai muuta) ei-toivottua käyttäytymistä.
- Viikon lopuksi toimintamalliin sitoutuneet opettajat katsovat, mitä yhtä tai kahta ei-toivottua toimintaa viikon aikana oli eniten.
- Opettajat muuttavat ei-toivotun käyttäytymisen käyttäytymistavoitteiksi. Opettajat miettivät, kuinka monella tunnilla ohjelmaa käytetään ja kuinka monta pistettä luokan on mahdollista esim. viikossa maksimissaan ansaita.
- Sovitaan, kuka luo yhteisen tiedoston, johon pisteet lasketaan.
- Opettajat sopivat, kuka keskustelee oppilaiden kanssa viikon alussa toimintamallista ja valitsee oppilaiden kanssa yhden käyttäytymistavoitteen motivointiohjelman kohteeksi sekä suunnittelee luokan kanssa motivointiohjelman toteutuksen.

5. Oppilaiden sitouttaminen ja yhteissuunnittelu:

- Sovitulla tunnilla opettaja kertoo yhteistoiminnallisen ongelmanratkaisun keinoin opettajien havaitseman ei-toivotun käyttäytymisen ja ehdottaa motivointitoimintamallia asian parantamiseksi.
- Oppilaiden kanssa sovitaan, mikä ei-toivottu käyttäytyminen otetaan muutoksen kohteeksi ja tehdään siitä käyttäytymistavoite. Sovitaan, kuinka kauan yhden tavoitteen kanssa työskennellään ja milloin tavoitetta vaihdetaan (jos tarpeen).
- Opettaja kertoo, millä tunneilla motivointiohjelmaa käytetään ja kuinka monta pistettä esimerkiksi viikossa on maksimissaan mahdollisuus ansaita.

- Oppilaat suunnittelevat, minkälaisen luokan yhteisen palkkion haluavat ja miten haluavat sen toteuttaa (montako pistettä).
- Sovitaan yhdessä oppilaiden kanssa, miten pisteet tunnilla merkitään (kuka, mihin) ja miten etenemisestä tiedotetaan luokalle.
- Sovitaan luokan kanssa, miten koteihin tiedotetaan asiasta.

6. Tiedottaminen muille opettajille:

- Jokaiselle luokkaa opettavalle opettajalle tiedotetaan ohjelmasta ja muistutetaan, että vaikkei ohjelmaa tunneillaan käytäkään, tulee oppilaita kannustaa ja tukea asiassa (esim. kehumalla) ja ohjelmaan tulee suhtautua myönteisesti.

7. Tiedottaminen koteihin:

- Sovitaan, kuka tiedottaa motivointiohjelmasta koteihin ja miten heille kerrotaan etenemisestä.

8. Toteuttaminen:

- Jokainen ohjelmaan sitoutunut opettaja varmistaa, että luokan käyttäytymisodotus on kirjattu näkyville tunnin ajan. Hän myös muistuttaa oppilaita asiasta joka tunnin alussa ja valitsee (jos tarpeen) sen, kuka kirjaa onnistumiset. Hän huomioi toivotun käyttäytymisen ja kertoo, jos siitä saa pisteen. Tunnin lopuksi hän kokoaa pisteet ja merkitsee ne sovitusti yhteiseen tiedostoon.

9. Arviointi:

- Opettajat kokoontuvat viikoittain yhdessä esimerkiksi erityisopettajan ja kuraattorin kanssa ja arvioivat toimintamallin toteutumista.
- Mikäli toteutustavoissa on ollut ongelmia tai eroavaisuuksia, yritetään löytää yhteisiä ratkaisuja. Otetaan huomioon myös oppilailta saatu palaute.
- Tarvittaessa tehdään muokkauksia toteuttamistapaan. Tästä kerrotaan sovitusti oppilaille. Mikäli käyttäytymistavoite on saavutettu, todetaan palkitsemistapa sekä mahdollinen uusi käyttäytymistavoite.

10. Palkitseminen:

- Ohjelmaan sitoutuneet opettajat palkitsevat luokan yhteisesti sovitulla tavalla sitten, kun luokka on saavuttanut sovitun tavoitteensa.
- Jos tarpeen, valitaan uusi käyttäytymistavoite ja sovitaan uudelleen palkkiosta luokan kanssa.

11. Arviointi ja lopettaminen:

- Arvioidaan luokkaa opettavien opettajien kanssa, milloin luokalla on mennyt riittävän pitkään hyvin, jotta ohjelmaa voidaan ryhtyä lopettamaan.
- Keskustellaan luokan kanssa opettajien huomioista ja ohjelman onnistumisesta (mikä onnistui, mikä oli helppoa, mikä oli vaikeaa?).
- Todetaan, että ohjelma voidaan ottaa uudelleen käyttöön, mikäli sille on tarvetta.

VÄLITEHTÄVÄ

Kertokaa tekemästänne suunnitelmasta koulussanne ja suunnitelkaa sen toteuttamista. Jos mahdollista, aloittakaa motivointiohjelman käyttö jonkin luokan kanssa. Esitelkää suunnitelmanne tai toteutuksenne seuraavalla koulutuskerralla.

MUISTIINPANOT

- Ryhmässä, jossa on käyttäytymisen haasteita ja työrauhaongelmia, tulee tehostaa myönteistä vuorovaikutusta sekä ennakoivia ja kannustavia toimintatapoja.

- Kaikkien aikuisten samansuuntainen toiminta ja samojen keinojen käyttäminen vahvistaa oppilaiden toivottua käyttäytymistä.

- Motivointijärjestelmät ovat yksi yhteistyön keino.

- Motivointiohjelma tulee suunnitella yhdessä oppilaiden kanssa, ja sen toteutumisesta tulee huolehtia yhteistyössä muiden aikuisten kanssa.

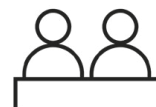
Koulutuskerta 6.

Yhteistyö oppilaan hyvinvoinnin ja oppimisen tukena

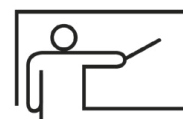
TAVOITE: Ymmärtää syvemmin yhteistyön merkitys oppilaan tukena, sekä oma ja muiden rooli tässä yhteistyössä.

Yhteisöllinen myönteinen käyttäytymisen tuki

1. Mitä konkreettisia etuja oppilaan, huoltajan ja koulun aikuisten kannalta on siinä, että koulun aikuiset toimivat johdonmukaisesti samalla tavalla?

-
2. Mitkä ovat yhteisöllisen myönteisen käyttäytymisen tuen keskeiset elementit?

Käyttäytymisen vahvuus- ja tavoitetyöskentely

1. Tutustu saamaasi tapaukseen ja määrittele siinä näkyvät

a) vahvuudet

b) arjen haasteet

c) taitopuutteet (pohtimisen tukena voi käyttää työkirjan sivulla 47 olevaa lomaketta)

d) annettu tuki (pohtimisen tukena voi käyttää työkirjan sivuilla 60–71 olevia tarkastuslistoja)

+ Muokkaa oppilaan käyttäytymisen haaste toivottua käyttäytymistä kuvaavaksi tavoitelauseeksi.

HAASTE	TAVOITE

Huolen herääminen ja yhteistyön tiivistäminen

1. Miten lähtisitte lähestymään asiaa oppilaan kanssa?

2. Miten lähtisitte lähestymään asiaa oppilaan huoltajien kanssa?

3. Miten lähtisitte selvittämään asiaa ja rakentamaan tukea muiden opettajien kanssa?

4. Tarvitaanko oppilaan tueksi muita aikuisia?

5. Mitä mielestänne tulisi ottaa huomioon?

Koulun aikuisten välinen tiedonkulku

1. Miten koulun aikuisten välistä tiedonkulkua voidaan vahvistaa silloin, kun oppilas tarvitsee normaalia enemmän tukea?
2. Miten huolehditaan siitä, että oppilaan kanssa työskentelevät aikuiset ovat tietoisia ajankohtaisista asioista "päivän kunto"?
3. Miten vastuut jakautuvat yhteistyön tiivistyessä (luokanohjaaja, erityisopettaja, muut oppilasta opettavat opettajat, koulunkäynninohjaaja)?
4. Mikä on oppilaan oma vastuu?

Yhteistyön haasteet ja mahdollisuudet

1. Minkälaisissa tilanteissa yhteistyö oppilaan ja/tai huoltajien kanssa voi olla haastavaa?

2. Miten haastavaa yhteistyötä oppilaan ja/tai huoltajien kanssa voidaan ennaltaehkäistä?

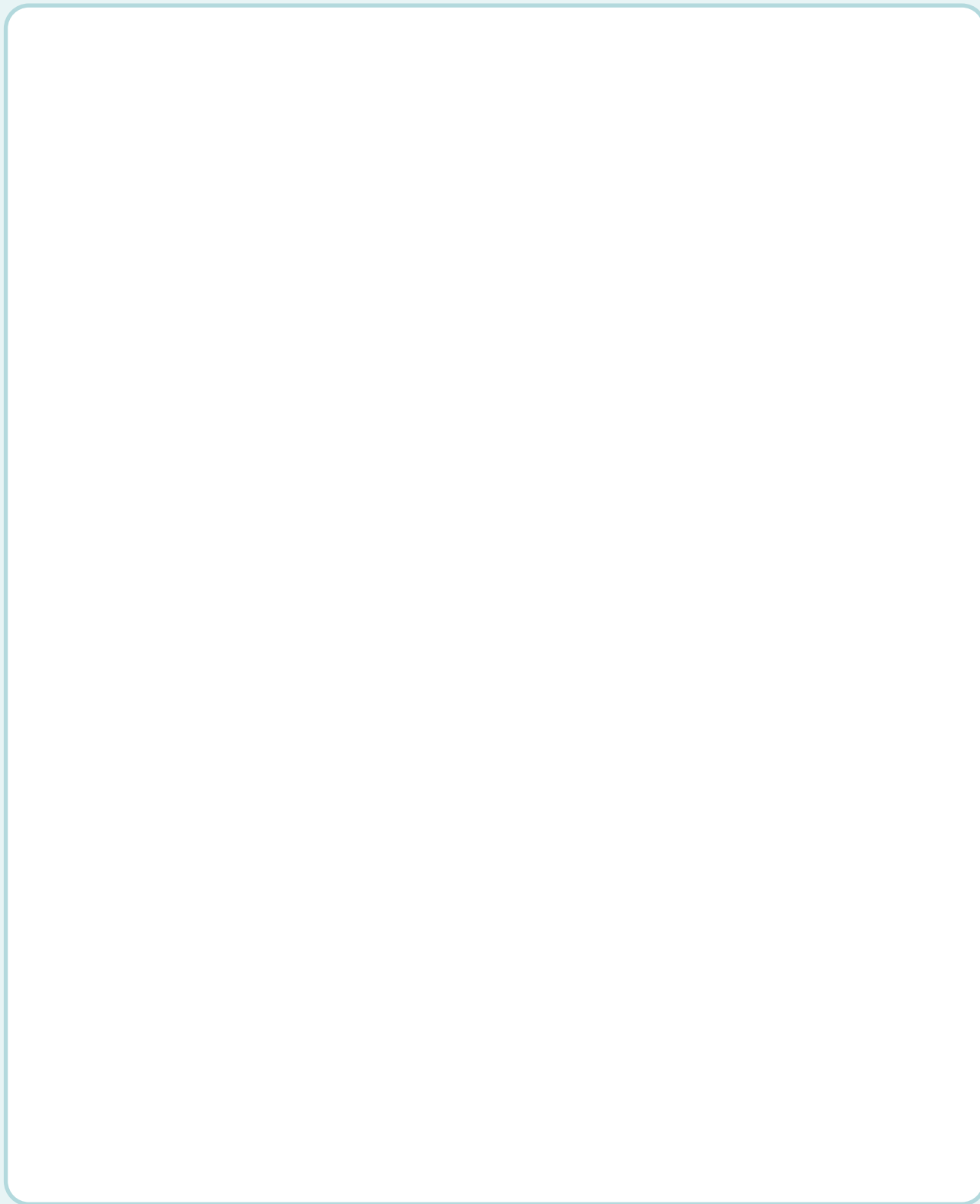

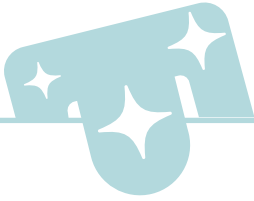
Yhteistyön haasteet ja mahdollisuudet

1. Miten voi ennakoida palavereissa mahdollisesti kohdattavia uhkaavia tai vaarallisia tilanteita?

2. Mitkä ovat tärkeimpiä asioita, jotka mahdollistavat toimivan yhteistyön?

MUISTIINPANOT

- Kaikkien aikuisten sitoutuminen samoihin toimintatapoihin tehostaa käyttäytymisen tuen vaikuttavuutta.

- Kun oppilaan käyttäytyminen muuttuu, kiinnitä huomio tilanteen kehittymiseen, keskustele oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa ja tarvittaessa tarjoa tukea.

- Hae tilanteeseen apua esimerkiksi konsultoimalla erityisopettajaa tai opiskeluhuoltopalveluiden henkilöstöä.

- Tarvittaessa kokoa monialainen asiantuntijaryhmä oppilaan tueksi.

- Ammattilaisten vastuiden sopiminen etukäteen omassa työyhteisössä tukee tilanteiden hoitamista tehokkaasti ja ammattilaisten työssäjaksamista.

Koulutus on kehitetty ja pilotoitu Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamana Itlan Kansallinen implementointi-osaaminen lasten ja nuorten kasvun tueksi -hankkeessa 2023–2025 yhteistyössä Kokkolan kaupungin ja Vetelin kunnan kanssa.

